

สภาพปัญหาและการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กบนพื้นที่สูง
ที่มีความขาดแคลน: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านอุ่มโละเหนือ
อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

THE CONDITIONS, PROBLEMS AND DEVELOPMENT OF A SMALL SCHOOL
WITH SHORTAGE OF RESOURCES IN HIGH LAND AREA: A CASE STUDY OF
BAN UMLO NUEA SCHOOL, SOP MOEI DISTRICT, MAE HONG SON PROVINCE

พิระยุทธ์ สุขสมบูรณ์

ประจำปี 15 ฉบับที่ 1 ตุลาคม 2556-มีนาคม 2557

Chiangmai
Rajabhat
University

สภาพ ปัญหา และการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กบนพื้นที่สูง ที่มีความขาดแคลน: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านอุ้มโละเหนือ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

THE CONDITIONS, PROBLEMS AND DEVELOPMENT OF A SMALL SCHOOL WITH SHORTAGE
OF RESOURCES IN HIGH LAND AREA: A CASE STUDY OF BAN UMLO NUEA SCHOOL,
SOP MOEI DISTRICT, MAE HONG SON PROVINCE

พีระยุทธ์ สุขสมบูรณ์*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพและปัญหาต่อการพัฒนาของโรงเรียนบ้านอุ้มโละเหนือ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และ (2) ศึกษาวิธีการและผลการพัฒนาของโรงเรียนบ้านอุ้มโละเหนือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ศึกษารักษาการผู้บริหารโรงเรียน 1 คน ครู 3 คน คณะกรรมการสถานศึกษา 7 คน และผู้ปกครองนักเรียน 5 คน รวมทั้งสิ้น 16 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสาร และการสังเกตสภาพจริงของชุมชนและบริบทของโรงเรียน เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แนวคำถามการสัมภาษณ์ แบบบันทึกการศึกษาเอกสาร และแบบบันทึกการสังเกต

ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพและปัญหาในการบริหารโรงเรียน คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน ครูไม่เพียงพอ ขาดแคลนอาคารสถานที่และแหล่งเรียนรู้ ขาดสื่อเทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้อื่นๆ ได้รับจัดสรรงบประมาณน้อย เนื่องจากมีจำนวนนักเรียนน้อย สภาพของโรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่ตั้งอยู่บนเขตพื้นที่สูงที่มีความขาดแคลน อยู่ในถิ่นทุรกันดาร การเดินทางยากลำบาก ขาดสาธารณูปโภคพื้นฐาน และไม่มีไฟฟ้าใช้ (2) วิธีการพัฒนาที่ใช้เป็นวิธีหลัก คือ การขอความร่วมมือและขอรับการสนับสนุนจากชุมชน หน่วยงานภายนอก และมูลนิธิในพื้นที่ เพื่อจัดสร้างอาคารเรียนและอาคารประกอบ โดยเริ่มดำเนินการในปี พ.ศ.2549 ด้วยการนำของรักษาการผู้บริหารโรงเรียน ผลการพัฒนาทำให้โรงเรียนมีอาคารเรียนและอาคารประกอบเพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน โดยไม่ต้องใช้งบประมาณจากทางราชการ และส่งผลให้ได้รับจัดสรรตำแหน่งครูเพิ่มขึ้น ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น มีสื่อการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น การจัดการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผลมีความเป็นระบบมากขึ้น

คำสำคัญ: โรงเรียนขนาดเล็ก, พื้นที่สูง, ความขาดแคลน

ABSTRACT

The purposes of this research were (1) to study the pre-development conditions and problems of Ban Umlo Nuea School, Sop Moei District, Mae Hong Son Province; and (2) to study the method and results of development of Ban Umlo Nuea School.

The main research informants totaling 16 persons consisted of one acting school administrator, three teachers, seven school board members, and five parents. Data were collected by interviews,

* นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

document study, and observation of the real condition of the community and school context. Data collecting instruments were guidelines for interview questions, a document study recording form, and an observation recording form.

Research findings were the following: (1) The problems of school administration were the low level learning achievement of the students, the school being without the administrator, insufficiency of teachers, insufficiency of school buildings and learning resources, the lack of technological media and other learning media, and receiving small budget allocation due to small number of students. As for conditions of the school, it was a small school located in a remote and backward high land area with shortage of resources, with difficult travel conditions, and without basic public utilities and electricity. (2) The employed main method of development was the asking for cooperation and supports from the community, outside work agencies, and foundations in the local area for construction of classroom and supplementary buildings. The development started in B.E.2549 under the leadership of the acting school administrator. Results of development were the following: the school was provided with classroom and supplementary buildings sufficient for organizing instruction without having to ask for budgets from the government; more teachers were allocated to the school; the community participated more in school management and activities; there were more instructional media; and the management of instruction, measurement and evaluation of learning outcomes became more systematic.

Keywords: A small school, High land area, Shortage of resources

บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ จะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ดังนั้นประเทศที่ประกอบไปด้วยทรัพยากรบุคคลที่มีการศึกษาสูง ประชาชนย่อมมีสติปัญญาและความคิดสร้างสรรค์มาก แต่ปัจจุบันคุณภาพของการศึกษาไทยมีมาตรฐานค่อนข้างต่ำ ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การแก้ปัญหาดังกล่าวต้องมีการปฏิรูปการศึกษา เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ประเทศชาติ สู่โลกยุคโลกาภิวัตน์ มุ่งยกระดับการศึกษาของชาติให้มีมาตรฐาน และจัดอย่างทั่วถึง ปฏิรูปครูอาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ปฏิรูปทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ซึ่งถือว่าการเปลี่ยนแปลงที่ไม่เคยมีมาก่อนของการศึกษาไทย ซึ่งเป็นความพยายามปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2552: 1)

สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีจำนวนโรงเรียนในสังกัด 30,288 แห่ง ในจำนวนดังกล่าวเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีจำนวนนักเรียนต่ำกว่า 120 คน จำนวนทั้งสิ้น 10,877 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 30.98 ของจำนวนโรงเรียนทั้งหมด โรงเรียนขนาดเล็กเหล่านี้ส่วนใหญ่มักจะประสบปัญหาคือ มีคุณภาพค่อนข้างต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนขนาดใหญ่ เนื่องจากขาดความพร้อมในด้านปัจจัย เช่น ครูไม่ครบชั้น ขาดสื่อ อุปกรณ์ ในการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งงบประมาณในการบริหารจัดการมีไม่เพียงพอ ทั้งนี้เนื่องจากมีข้อจำกัดเกี่ยวกับเกณฑ์ในการจัดอัตรากำลังข้าราชการครู และข้อจำกัดในด้านงบประมาณ จากสาเหตุดังกล่าว ทำให้ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนแต่ละแห่ง แตกต่างกันตามบริบท จำนวนนักเรียน ขนาดโรงเรียน จำนวนบุคลากร รวมทั้งจำนวนงบประมาณที่ได้รับของโรงเรียนแต่ละแห่ง อาจเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน ดังนั้นสภาพความแตกต่างด้านความพร้อมของสถานศึกษา จึงเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาในการบริหารงาน โดยเฉพาะด้านบุคลากรและงบประมาณ และส่วนใหญ่มักเกิดขึ้นกับโรงเรียนขนาดเล็ก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550: 2-3)

สภาพปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กบนพื้นที่สูงของโรงเรียนบ้านอุมโละเหนือ ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีสภาพปัญหาที่แตกต่างจากโรงเรียนขนาดเล็กทั่วไป กล่าวคือ เป็นโรงเรียนที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร อยู่บนภูเขาที่สูงชัน การคมนาคมไม่สะดวก ไม่มีระบบไฟฟ้าใช้ เป็นเขตพื้นที่พิเศษตามประกาศของกระทรวงการคลัง จัดการศึกษาให้กับชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่มีความแตกต่างด้านวัฒนธรรม ประเพณี และการสื่อสาร สภาพทางเศรษฐกิจที่ไม่เอื้อต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ในสภาพความแตกต่างกันในด้านวัฒนธรรมประเพณี มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ขาดความกระตือรือร้นในการทำงาน ในด้านการสื่อสารใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสารทำให้เกิดอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอน ชาวบ้านส่วนใหญ่ร้อยละ 80 ที่ไม่เข้าใจภาษาไทย และสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวที่ยากจน จากสภาพปัญหาบริบทการบริหารโรงเรียน พบว่าโรงเรียนแห่งนี้ ไม่มีตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน ทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้แต่งตั้งครูผู้สอนที่บรรจุใหม่เป็นผู้รักษาการแทนผู้บริหารโรงเรียนจึงทำให้โรงเรียนประสบปัญหาขาดบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียน ส่งผลทำให้การบริหารงานในโรงเรียนขาดประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหา และวิธีการพัฒนาของโรงเรียนบ้านอุมโละเหนือ หมู่ที่ 12 ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดเล็กบนพื้นที่สูงที่มีความขาดแคลน ว่าโรงเรียนได้มีการพัฒนาที่เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างไร มีแนวคิดวิธีการการพัฒนาอย่างไร มีเหตุปัจจัยใดบ้างที่ทำให้โรงเรียนสามารถพัฒนาได้ ซึ่งการศึกษานี้จะเกิดประโยชน์ในการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กที่มีความขาดแคลนบนพื้นที่สูงที่มีสภาพบริบทใกล้เคียงกัน จนนำมาซึ่งการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กบนพื้นที่สูงที่มีความขาดแคลนในสำนักงานการศึกษา การประถมศึกษาแม่ฮ่องสอนเขต 2 ให้เกิดการพัฒนาในทางที่ดีขึ้นต่อไป

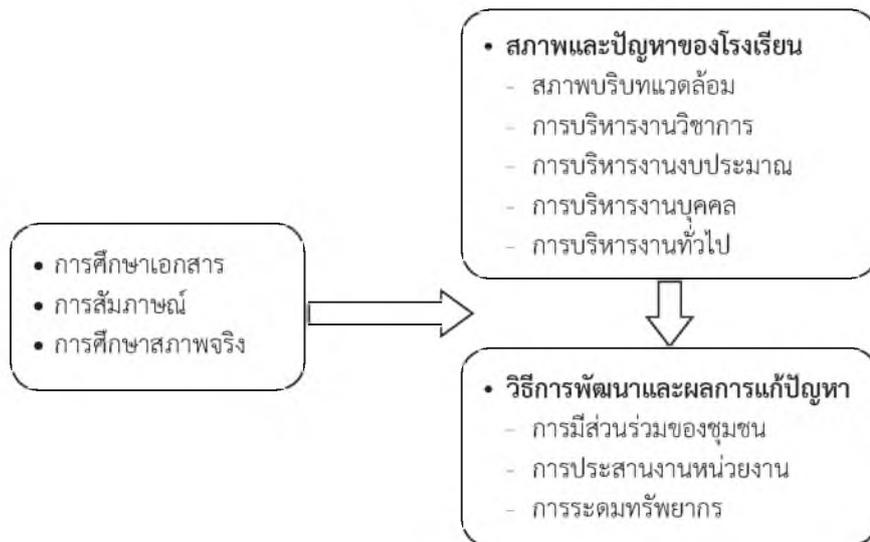
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานของโรงเรียนบ้านอุมโละเหนือ ช่วงก่อนการพัฒนาในบริบทสภาพแวดล้อม และการบริหารงานของโรงเรียน
2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาและผลการแก้ปัญหาการพัฒนาของโรงเรียนบ้านอุมโละเหนือ

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทำให้ทราบวิธีการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กบนพื้นที่สูงในสภาพบริบทโรงเรียนที่มีสภาพปัญหาใกล้เคียงกัน
2. เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงสถานศึกษาขนาดเล็กบนพื้นที่สูง ที่มีความขาดแคลนในการนำแนวคิดวิธีการไปประยุกต์ใช้พัฒนาสถานศึกษาขนาดเล็ก

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ใช้วิธีการสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสาร และการสังเกตเป็นวิธีการเก็บข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 คน ครู จำนวน 3 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 7 คน และผู้ปกครอง จำนวน 5 คน ของโรงเรียนบ้านอุมโละเหนือ ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน รวมทั้งสิ้น 16 คน

วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์ ใช้เก็บข้อมูลจากครูผู้บริหารโรงเรียน ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครอง การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องดังนี้ ได้แก่ แผนกลยุทธ์ แผนประจำปี รายงานสรุปผลการดำเนินงานประจำปี การดำเนินกิจกรรม โครงการต่างๆ ภาพกิจกรรม ด้านการพัฒนา การสังเกตสภาพจริง สภาพบริบททั่วไปของโรงเรียน การจัดกระบวนการเรียนรู้ ระบบวิชาการ หลักสูตรสถานศึกษา ในช่วงระยะเวลา ปี พ.ศ.2548-2553 เป็นต้นไป

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. สภาพและปัญหาการดำเนินงานการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็กโรงเรียนบ้านอุมโละเหนือ
2. วิธีการพัฒนาและผลการแก้ปัญหาของโรงเรียนบ้านอุมโละเหนือ

ขอบเขตด้านระยะเวลา

1. สภาพการบริหารโรงเรียนก่อนการพัฒนา ปี พ.ศ.2546-2548
2. สภาพการบริหารโรงเรียนช่วงการพัฒนา ปี พ.ศ.2549-2553
3. สภาพการบริหารงานโรงเรียนช่วงการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ปี พ.ศ.2553-2555

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ได้จำแนกการนำเสนอออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

1. สภาพและปัญหาของการบริหารโรงเรียนบ้านอุมโละเหนือก่อนการพัฒนา

ผลการวิจัย พบว่าสภาพโรงเรียนบ้านอุมโละเหนือก่อนการพัฒนา เมื่อปี พ.ศ.2546-2548 โรงเรียนมีความขาดแคลนในทุกด้าน เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารบนพื้นที่สูง สภาพและปัญหาการบริหารงานในโรงเรียนมีดังนี้

- 1) ด้านบุคลากร พบว่า มีครูไม่ครบชั้นเรียน มีการเปลี่ยนแปลงด้านบุคลากรครูย้ายบ่อย ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ และขาดผู้บริหารโรงเรียน ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียน ซึ่งผลการวิจัยพบว่าครูที่เข้าปฏิบัติงานล้วนเป็นครูบรรจุใหม่ทั้งสิ้น ทำให้การบริหารโรงเรียนเป็นไปด้วยความยากลำบาก ตลอดจนครูขาดขวัญและกำลังใจ และขาดความก้าวหน้าในอาชีพ
- 2) ด้านงบประมาณ พบว่า สภาพโรงเรียนก่อนการพัฒนา โรงเรียนได้รับงบประมาณตามรายหัวเท่านั้น การได้รับสนับสนุนงบประมาณได้รับเป็นงวดๆ ซึ่งไม่เพียงพอ และไม่เอื้อต่อการพัฒนาโรงเรียน ทำให้โรงเรียนมีสภาพที่ขาดแคลนทรัพยากรในการพัฒนา
- 3) ด้านสื่อวัสดุ อุปกรณ์ และอาคารเรียน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนขาดสื่อ อุปกรณ์ สื่อเทคโนโลยี ขาดอาคารเรียน ห้องเรียน ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน และ
- 4) ด้านการบริหารจัดการ พบว่า โรงเรียนไม่มีผู้บริหารตัวจริงที่มีความรู้ ประสบการณ์ ในการบริหารงานโรงเรียนส่งผลต่อการบริหารงานทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารงานทั่วไป และการพัฒนาโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพได้ทั้งระบบ

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนบ้านอุมโละเหนือ เกิดจากสาเหตุปัญหาหลายประการ ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อมทางด้านภูมิศาสตร์ เนื่องจากโรงเรียนตั้งอยู่บนพื้นที่สูงอยู่ในถิ่นทุรกันดารมีความยากลำบากในการคมนาคม แต่ต้องจัดการศึกษาให้กับชาวไทยภูเขาที่มีฐานะยากจน มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ และประเพณี ทำให้เกิดอุปสรรคต่อการพัฒนา และการจัดการเรียนรู้ 2) สภาพโรงเรียนมีความขาดแคลนทรัพยากรทางการศึกษาทุกด้าน ได้แก่ งบประมาณ อาคารเรียน ห้องเรียน สื่อการเรียนการสอน 3) ขาดแคลนครูผู้สอน ครูไม่ครบชั้นเรียน ครูมีภาระงานรับผิดชอบมาก และ 4) ขาดผู้บริหารโรงเรียนที่มีภาวะผู้นำและประสบการณ์ในการบริหารงานที่จะนำพาโรงเรียนไปสู่การพัฒนา

สภาพโรงเรียนขนาดเล็กบนพื้นที่สูงโรงเรียนบ้านอุมโละเหนือ

2. วิธีการพัฒนาและผลการแก้ปัญหาการบริหารโรงเรียนบ้านอุ้มโล๊ะเหนือ

จากผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนได้มีการพัฒนา จนเกิดความเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนในช่วงระหว่าง พ.ศ.2549-2553 ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนได้มีวิธีการและเทคนิคในการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กที่มีความขาดแคลนบนพื้นที่สูง ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมของชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยวิธีการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนในด้านร่างกาย การช่วยสร้างอาคารแหล่งเรียนรู้ การร่วมจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน แต่ชุมชนไม่สามารถช่วยเหลือด้านงบประมาณได้เนื่องจากสภาพชุมชนมีฐานะยากจน 2) การระดมทรัพยากรทางการศึกษา จากหน่วยงานภายนอก คณะผู้มิจิตเมตตา และมูลนิธิสามสารา โดยวิธีการประสานงานหน่วยงาน ในการขอรับการสนับสนุนงบประมาณในการสร้างอาคารเรียน ห้องน้ำ บ้านพักครู การบริจาคอุปกรณ์ สื่อ เทคโนโลยีทางการศึกษา 3) การบริหารงานโรงเรียนโดยใช้ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนพบว่าข้าราชการครูรักษาการแทนผู้อำนวยการโรงเรียน ได้มีภาวะผู้นำในการบริหารงานโรงเรียน การติดต่อประสานหน่วยงาน การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา และเป็นผู้นำการพัฒนาโรงเรียน การใช้ทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล จนสามารถพัฒนาโรงเรียนที่มีความขาดแคลนได้อย่างเป็นรูปธรรมในด้านอาคารสถานที่ ส่งผลต่อการพัฒนาที่เป็นระบบ

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องสภาพ ปัญหา และการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กบนพื้นที่สูงที่มีความขาดแคลน: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านอุ้มโล๊ะเหนือ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. **สภาพ ปัญหาการบริหารโรงเรียนบ้านอุ้มโล๊ะเหนือช่วงก่อนการพัฒนา** เกิดจากสภาพความขาดแคลนทรัพยากรทุกด้าน เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่อยู่บนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร ได้แก่ งบประมาณ สื่อ เทคโนโลยีทางการศึกษา อาคารเรียน ห้องเรียน และจำนวนครู จึงทำให้การบริหารโรงเรียนขาดประสิทธิภาพ ซึ่งจะเห็นได้ว่าทรัพยากรมีความสำคัญต่อการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา ซึ่งอ้างวิจิตร ศรีสะอ้าน (2542: 43) กล่าวดังนี้ ในทางการบริหารการศึกษา คือว่า 4M ได้แก่ คน เงิน วัสดุ และการจัดการ เป็นทรัพยากรที่เป็นปัจจัยพื้นฐาน ในการบริหารการศึกษา การบริหารการศึกษาจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ต้องอาศัยบุคลากรที่มีคุณภาพและมีปริมาณเพียงพอ ต้องได้รับการสนับสนุนงบประมาณการดำเนินงาน ต้องมีวัสดุสิ่งของตามความต้องการของโครงการและแผนงาน และจะต้องมีระบบบริหารที่ดีมีประสิทธิภาพ

2. **วิธีการและผลการแก้ปัญหาการบริหารโรงเรียนบ้านอุ้มโล๊ะเหนือ** โรงเรียนได้มีวิธีการหลายวิธีการในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้โรงเรียนบ้านอุ้มโล๊ะเหนือเกิดการพัฒนา ได้แก่

1. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนได้มีการดำเนินงานในด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน ในด้านการร่วมช่วยเหลือด้านแรงงาน การวิจัยมีความสอดคล้องกับอูทัย แสงสุวรรณ (2549: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาสถานศึกษา โรงเรียนบ้านห้วยแม่เลี่ยม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า สภาพการมีส่วนร่วมของบุคคลที่อยู่ในชุมชน โดยมีส่วนร่วมเป็นวิทยากร ให้การบริการขนส่งวัสดุอุปกรณ์ ที่ใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนและวัตถุดิบในการทำอาหารกลางวัน การเป็นแรงงานในการซ่อมแซมอาคารเรียน พัฒนาสถานที่ และบริจาคที่ดิน ในด้านวิชาการ ผู้นำชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น แพทย์พื้นบ้าน หมอผีประจำหมู่บ้านและผู้ปกครองสามารถเป็นวิทยากรให้ความรู้ ด้านการเกษตร การซ่อมบำรุงเครื่องจักรกล งานฝีมือ การให้ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรพื้นบ้าน

2. ด้านการระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนได้มีการดำเนินการในการประสานงานหน่วยงานภายนอก ได้แก่ คณะผู้มิจิตเมตตา และมูลนิธิสามสารา จนทำให้โรงเรียนมีการพัฒนา อารีย์ ชรค์ชัย (2551) กล่าวถึงการระดมสรรพกำลังทุกส่วนในสังคมเพื่อการจัดการศึกษา ชุมชน รัฐ เอกชน องค์กรชุมชน สื่อมวลชนจะต้อง

ตระหนักสำนึกรับผิดชอบร่วมกันในการจัดการศึกษาทุกชั้นตอนแทนการผลักภาระให้เป็นความรับผิดชอบของรัฐเพียงอย่างเดียว แต่รัฐต้องมีเจตจำนงที่แน่วแน่ และจริงจัง เพราะการศึกษาเป็นหัวใจของการพัฒนาประเทศ เป็นโครงสร้างพื้นฐานทางสติปัญญาที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลและความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติโดยส่วนรวม โดยไม่ต้องรอรับงบประมาณต้นสังกัด ซึ่งผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนบ้านอุมโละเหนือได้มีวิธีการการระดมทรัพยากรจากคณะผู้มีจิตเมตตา และมูลนิธิสามสาราเป็นส่วนใหญ่ ในการพัฒนาโรงเรียนที่มีความขาดแคลนทรัพยากร เนื่องจากการขอระดมทรัพยากรจากท้องถิ่นและหน่วยงานต้นสังกัด ไม่สามารถดำเนินการได้เพราะสภาพชุมชนท้องถิ่นมีความขาดแคลนงบประมาณเช่นกัน

การมีส่วนร่วมของชุมชนและการระดมทรัพยากรการศึกษา

3. ด้านภาวะผู้นำซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นครูผู้รักษาราชการแทนผู้อำนวยการโรงเรียนได้มีภาวะผู้นำในการบริหารงานโรงเรียน ได้แก่ การวางแผนพัฒนาโรงเรียน การติดต่อประสานงานหน่วยงานเพื่อขอรับความช่วยเหลือ การทุ่มเทเสียสละอุทิศตน การบริหารทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล จนทำให้โรงเรียนเกิดการพัฒนาศักยภาพ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของเดชา สกลกิตติ (2551) ภาวะผู้นำกับการบริหารโรงเรียน ที่จัดการศึกษาภาคบังคับ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 พบว่า ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม มีความมุ่งมั่น อุทิศตนในการทำงานมีภาวะผู้นำ จึงจะทำให้การบริหารงานโรงเรียนบรรลุเป้าหมายที่กำหนด เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการจัดการศึกษา

การเปรียบเทียบสภาพโรงเรียนบ้านอุมโละเหนือระหว่างก่อนและหลังการพัฒนา

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย สภาพ ปัญหา และการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กบนพื้นที่สูงที่มีความขาดแคลน ทำให้รู้สภาพปัญหา และแนวทางการพัฒนาโรงเรียน ดังนั้นผู้วิจัยขอเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ในด้านการบริหารโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา แม่ฮ่องสอนเขต 2 ควรกำหนดอัตราผู้บริหารโรงเรียนให้กับทางโรงเรียนที่ไม่มีผู้บริหารโรงเรียนตัวจริง เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนมีส่วนสำคัญที่จะทำให้โรงเรียนเกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบ สามารถที่จะบริหารโรงเรียนได้อย่างเป็นเอกภาพ

2. ในด้านจำนวนครู ควรที่จะสนับสนุนอัตรากำลังให้เพียงพอกับความต้องการ เนื่องจากครูผู้สอนเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การที่ครูไม่เพียงพอจะส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของนักเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้วย

3. ในด้านการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการศึกษา ควรที่จะดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จากทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพราะจะเป็นการสร้างความตระหนักให้ครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียน มีการพัฒนาตนเอง สนใจ ใส่ใจ รับผิดชอบ ต่อหน้าที่อย่างจริงจัง จนสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้ ซึ่งทั้งหมดทุกฝ่ายต้องมีส่วนร่วม

4. ในด้านการจัดสรรงบประมาณรายหัว ควรสนับสนุนงบประมาณในอัตราพิเศษให้กับโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร บนพื้นที่สูง เนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็กบนพื้นที่สูงมีข้อจำกัดในด้านการคมนาคม การขนส่ง วัสดุสิ่งของ การก่อสร้าง ปรับปรุง ซ่อมแซมต่างๆ ที่ต้องมีค่าใช้จ่ายที่สูงกว่าโรงเรียนปกติด้วยสภาพบริบทที่อยู่บนดอยสูงชัน และอีกทั้งข้อจำกัดด้านจำนวนนักเรียนที่น้อย ทำให้ไม่สามารถนำงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรไปพัฒนาโรงเรียนในด้านอื่นๆ ที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งหากได้รับการจัดสรรงบประมาณที่พิเศษ จะสามารถทำให้โรงเรียนขนาดเล็กมีการพัฒนาได้อย่างเท่าเทียมกับโรงเรียนพื้นราบ

5. ในด้านสาธารณูปโภค ควรสนับสนุน จัดหาระบบไฟฟ้า สื่อ เทคโนโลยี อุปกรณ์ ที่เอื้อต่อการใช้เทคโนโลยี เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการใช้งานของครู ที่จะพัฒนาตนเองนำมาสู่การพัฒนางาน พัฒนานักเรียน ตลอดจนการติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน เพื่อสะดวก ประหยัดเวลา และช่วยลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน

6. ในด้านการระดมทรัพยากรและการมีส่วนร่วมของชุมชน ควรจะมีการประสานความร่วมมือกับชุมชนในด้านแรงงาน ในส่วนการขอระดมทรัพยากรควรจะมีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก คณะผู้มีจิตเมตตา ในการขอระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. สำนักงาน: กรุงเทพฯ.
- เดชา สกลกิตติ. 2551. ภาวะผู้นำการบริหารของผู้บริหารที่จัดการศึกษาภาคบังคับ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ธีระ รุญเจริญ. 2550. การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ธนาเพรส.
- เมธี บุญเกียรติสกุล. 2549. ความต้องการและวิธีการระดมทรัพยากรของสถานศึกษาขนาดเล็ก ในเขตพื้นที่การศึกษา เชียงราย เขต 1. การศึกษาอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- บุญมาก โกแสนต่อ. 2551. การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กในกลุ่มโรงเรียนศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ปรีชา คัมภีร์ปกรณ. 2551. แนวคิดการบริหารทรัพยากรการศึกษา. ในประมวลสาระชุดวิชาการบริหารทรัพยากร หน่วยที่ 1 หน้า 10. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาศึกษาศาสตร์.
- วิจิตร ศรีสะอ้าน. 2542. การบริหารทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ต้นอ้อ.
- สำนักงานเลขาธิการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2552. ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561) พ.ศ.2552. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2550. แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้ คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ.2550. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- อารีย์ ขรรค์ชัย. 2551. ความต้องการและวิธีการระดมทรัพยากรของโรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- อุทัย แสงสุวรรณ. 2549. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาสถานศึกษา โรงเรียนบ้านห้วยเลี่ยม สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาเชียงราย เขต 1. การศึกษาอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.